

**EL PATRIMONI FOTOGRÀFIC I L'ESTUDI DE LA HISTÒRIA LOCAL. PUBLICACIÓ DEL
LLIBRE *AMPOSTA. IMATGES PER A LA HISTÒRIA. 1870-1969***

*Maite Subirats i Argentó
Museu del Montsià.*

1. Introducció

L'any 1994 es va iniciar el procés d'elaboració del llibre *Amposta. Imatges per a la història. 1870-1969*¹, projecte sorgit per iniciativa de l'Associació de Veïns de la Vila d'Amposta, l'Ajuntament d'Amposta i el Museu del Montsià, presentat al mes de febrer de 1996, després de gairebé dos anys de treball. L'objectiu principal no era la simple recopilació de fotografies i la seva publicació, sinó encetar un treball exhaustiu de recerca, recopilació, documentació i avaluació històrica de les imatges, amb l'intent de fer un recorregut visual i escrit que fos significatiu de la història contemporània d'Amposta.

Aquest objectiu inicial anava lligat a una altra fita, la de recopilar el major nombre possible de documents fotogràfics de la població, i referents als més diversos temes, tasca en la qual el Museu del Montsià ja havia començat a treballar en la creació d'un fons fotogràfic, el qual s'ha anat nodrint majoritàriament de donacions, dipòsits i reproduccions de fotografies procedents de col·leccions particulars i arxius d'entitats i institucions de la comarca².

AMPOSTA. Imatges per a la història. 1870-1969

Portada del llibre *Amposta. Imatges per a la història. 1870-1969*.

2. El procés d'elaboració

A partir d'aquest objectiu es van iniciar les tasques de recopilació de material fotogràfic, preferentment inèdit, a través de la revisió i buidatge dels fons de l'Ajuntament d'Amposta i del Museu del Montsià, del fons de l'Associació de Veïns de la Vila i d'algunes col·leccions privades locals, importants tant pel nombre de documents fotogràfics com pel seu contingut. Paral·lelament, es va anar efectuant la consulta i buidatge d'altres arxius públics i privats de Tarragona, Barcelona i de les comarques de l'Ebre, així com d'altres reculls i col·leccions de fotografies locals, cedits a partir de la crida pública feta en els mitjans de comunicació.

Un cop recopilat tot aquest material, i feta una primera selecció, es va procedir a la seva catalogació i documentació mínima, d'acord amb les dades que aportava la mateixa imatge, el propietari o el fons del qual procedia. Quan ja es disposava d'un bon nombre d'imatges controlades i de la informació bàsica, es van començar a fer successives seleccions de tot el material disponible, amb la previsió inicial de publicar unes dues-centes fotografies. La tria de les imatges va ser una tasca difícil, pel fet que s'havien d'escollir les que es consideraven més representatives d'entre un bon nombre de fotografies totes elles molt interessants. Els criteris de selecció han estat diversos, entre aquests el caràcter inèdit, l'antiguitat, la qualitat tècnica i estètica, i sobretot, el valor documental, que han anat units a un intens treball de recerca centrat en els temes que abasta el llibre, requisit que avalava resultar-ne una publicació amb interès historiogràfic.

En aquest procés de recerca (útil sobretot per a la documentació de les imatges) s'ha treballat especialment en l'estudi de fonts diverses: documentació arxivística (llibres d'Actes i altres documents de l'arxiu municipal, documentació cartogràfica...), estudis realitzats per investigadors i aficionats (publicats i inèdits), publicacions periòdiques (revistes, diaris, programes de festes...), i publicacions generals o de caràcter monogràfic d'autors locals o forans, de final del segle passat i de l'actual. També ha tingut un paper destacat la recollida d'informació oral, tasca que ens ha permès recopilar dades que desconèixiem o que ens han estat útils per complementar la informació aportada per altres fonts. Així doncs, l'avaluació de les imatges i de les fonts consultades ha permès difondre aquest patrimoni fotogràfic de manera rigurosa, esdevenint una veritable crònica dedicada a cent anys de la història de la població.

3. L'edició

En totes les imatges publicades (una per pàgina) es ressenya un breu títol o descripció bàsica, l'autoria, la datació i la procedència de la fotografia, informació que consideravem prioritària per identificar les imatges publicades. Els autors de les fotografies són fotògrafs forans, alguns d'ells ben coneguts per la seva àmplia obra, com L. Roisin, A. Toldrà Viazó, Thomas, Raymond, J. Salvany, etc.; i també locals, aficionats o professionals, com R. Borrell, I. Dasso, L. Barceló, Joan Roig, Joaquim Roig, F. Jové, J. Miguel, S. Ferreres, J. Arnal, J. Candaló, i molts altres. A més de les dades anteriors, les dues-centes fotografies publicades s'acompanyen també de textos complementaris que aporten informació d'interès, que ajuden a identificar i aprofundir en el contingut d'aquestes o a suggerir i desenvolupar aspectes que no transmeten per si mateixes.

Les fotografies són l'element central i fil conductor del llibre, el qual es divideix en diferents capítols temàtics: el desenvolupament urbà i històric, el món del treball i el món festiu (àmbits dels quals també s'inclouen textos de caràcter introductor en les primeres pàgines del llibre). El primer capítol aplega imatges i textos referents a l'evolució dels carrers, places i barris de la població, així com edificis i monuments singulars i emblemàtics, i als esdeveniments histò-

LES MÀQUINES DE VAPOR

Fot. desconegut, 1944. Cedida per Feliciano González

La roda hidràulica es va emprar fins a final del s. XIX com a font d'energia per moure les màquines dels molins. La servitud imposada pel cabal d'aigua captada del canal de la Dreta, obliga a diversificar les fonts per a l'obtenció d'energia amb instal·lacions auxiliars i alternatives, com la màquina de vapor, el gasogen, el motor de gasoil i l'elèctric. La introducció

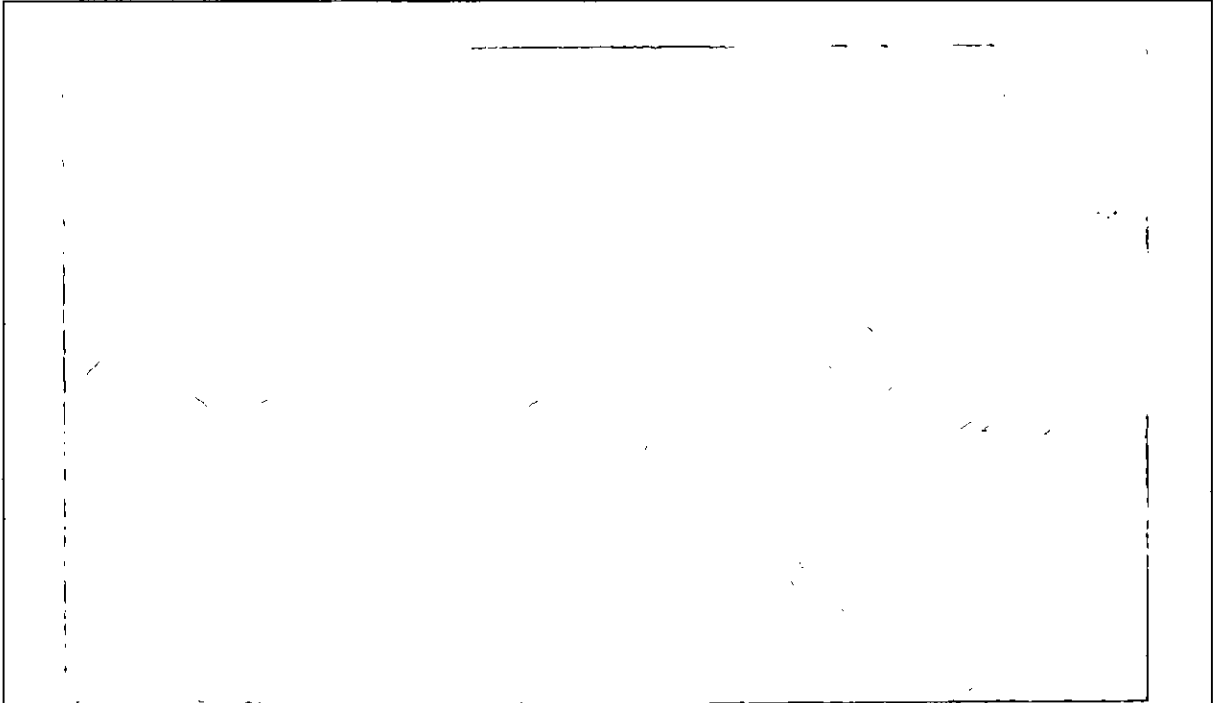
del vapor com a energia per a fer funcionar els molins arrossers de la zona es dona en els primers anys del nostre segle. L'any 1944 es munten els dipòsits d'aigua de la caldera per fer vapor, en el molí de la Cambra Arrossera. El pallús de l'arros solia ser el combustible utilitzat per escalfar l'aigua de la caldera.

130

La informació oral i l'estudi dels antics molins arrossers de la població han estat fonts importants per documentar les imatges que sobre aquest tema es publiquen al llibre.

rics més importants (el procés de canalització, les Guerres Carlines, la Guerra Civil, etc.). El món del treball és l'apartat més extens, en el qual es recullen nombroses fotografies, que s'han agrupat d'acord amb l'àmbit socioeconòmic al qual fan referència (el món agrícola, la indústria, el comerç, els transports i les comunicacions, la sanitat, l'ensenyament, etc.): els antics molins arrossers, el transport i comunicació fluvial per l'Ebre a través de vapors, llaüts, mulettes i altres embarcacions, el dispensari antipalúdic, les fondes i els hostals, els càmalics, carreters i altres oficis ja desapareguts, etc. L'últim capítol, el relatiu al món festiu, segueix un fil ben clar, el del calendari festiu anual, des de les festes i celebracions del mes de gener fins

a les del mes de desembre, amb fotografies de diferents èpoques; són les festes de carrers i barris, les festes majors, les manifestacions populars de caràcter lúdic i festiu: les sales de cinema ja desaparegudes, les revetlles populars en antics locals de la població, els cantadors, les bandes de música, els bous...

L'EMBARCADOR

Fot. I. Barceló (?), ca. 1909. Cedida per Mari Chordà

El moll de la plaça de l'Aube ha estat un punt important en el tràfic de mercaderies i persones amunt i avall del riu, en el qual embarcaven i desembarcaven tota mena de gèneres i productes, des de pedra i terrissa, fins a pores i altres animals per al consum (tocant a la plaça hi havia l'escorxadore de pores). Molta gent del poble solia anar a l'embarcador a veure com carregaven i descarregaven els vapors, els llauts, les barques arrosseres, les muletetes i altres embarcacions més menudes que protagonitzaven aquest trànsit fluvial. Una mica més amunt, en el sector del Poadó, també hi solien atracar algunes de les muletetes que navegaven per l'Ebre.

e/1

El moll fluvial d'Amposta era un dels elements més significatius de la població i de les activitats entorn del riu fins a la dècada dels seixanta.

Finalment, la publicació inclou en les últimes pàgines un plànol representatiu de l'evolució del casc urbà de la població d'Amposta (1876-1964), així com un llistat dels autors de les fotografies i un altre dels arxius fotogràfics consultats, i una relació de les persones –més de 120– que han fet possible, d'una manera o altra, la publicació d'aquest llibre: propietaris de les foto-

grafies, informants orals, col.laboradors que han intervingut en les tasques d'elaboració del llibre (documentació, estudis complementaris...), etc.

4. Consideracions finals

L'interès creixent actual per la recuperació i difusió dels fons fotogràfics i el reconeixement i valorització de les imatges com a patrimoni documental a conservar i difondre, ha donat lloc a la realització de diverses actuacions arreu entorn aquest patrimoni, per part de museus, arxius i altres institucions i entitats, des de la salvaguarda i conservació fins a la seva difusió, a través de diferents fórmules o mitjans (recerques, exposicions, publicacions, jornades, etc.). La publicació sobre la qual ha tractat aquesta comunicació esdevé un exemple de difusió de patrimoni fotogràfic complementat per un important treball de documentació historiogràfica que, al mateix temps, reforça el contingut documental de les imatges, la qual cosa converteix aquesta obra en una veritable història gràfica local.

NOTES

1. PUJOL i BERTRAN, Anton; PUJOL i BERTRAN, M. Teresa; SUBIRATS I ARGENTO, Maite (1996), *Amposta. Imatges per a la història. 1870-1969*, Ajuntament d'Amposta, Amposta.
2. Per a més informació sobre aquest fons fotogràfic veure la comunicació SUBIRATS ARGENTO, Maite (1995), «La cultura popular i tradicional en el fons fotogràfic del Museu del Montsià», presentada al *II Congrés de Cultura Popular i Tradicional Catalana*, 1995-1996, dins de l'àmbit de fotografia.